

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 21.1.2003
KOM(2003) 26 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN
TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET**

**AT TÆNKE SMÅT
I ET STADIG STØRRE EUROPA**

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL RÅDET OG EUROPA-PARLAMENTET

AT TÆNKE SMÅT I ET STADIG STØRRE EUROPA

Det Europæiske Råd i Lissabon satte som mål at gøre Europa til den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden inden 2010. Europas konkurrenceevne afhænger i høj grad af dets små virksomheder, som er en af de vigtigste kilder til arbejdspladser, en grobund for forretningsidéer og udgør en af hoveddrivkræfterne bag iværksætterinitiativer. Derfor vedtog Det Europæiske Råd i Feira princippet om at "tænke småt først" ¹ som et skridt i retning af at opfylde Lissabon-målet. Dette budskab blev igen bekræftet i Kommissionens forårsrapport 2003 til forårets Europæiske Råd, som lægger særlig vægt på at fremme investeringer, arbejdspladser og vækst gennem viden, innovation og erhvervssynamisme².

For at det kan lykkes, skal erhvervsklimaet i det indre marked forbedres, bl.a. således at de administrative og lovgivningsmæssige krav til erhvervslivet udgør så lille en belastning som muligt, og at der er adgang til finansiering. Det kræver en holdning, der ansporer iværksættere til at omsætte idéer til erhvervsforetagender og tage ved lære af fejlslagne projekter. Det opfordrer desuden EU til at udvikle mere positive holdninger til iværksætterinitiativer og risikovillighed.

For at tage denne udfordring op offentliggør Kommissionen og dens tjenestegrene en række dokumenter, som vurderer fremskridt med hensyn til at støtte Europas små og mellemstore virksomheder. Disse dokumenter behandler spørgsmålet, om Unionen lever op til sine forpligtelser eller ej, og om hvor småvirksomhedsvenligt det erhvervsklima er, som er ved at blive skabt. Meddelelsen udgør et resumé af disse dokumenter og fremhæver fem særlig relevante områder.

Denne meddelelse og nedenstående dokumenter danner udgangspunkt for grønbogen om en iværksætterkultur, offentliggjort samme dag, og som gennemgår EU's generelle holdning til iværksætterånd og de betingelser, der er nødvendige for at øge de europæiske erhvervsvirksomheders kapacitet:

- Rapport om gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder³
- Rapport om gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder i kandidatlandene⁴
- "Udvikling af et europæisk iværksættersamfund - Den Europæiske Unions foranstaltninger til fordel for de små og mellemstore virksomheder (SMV'er)"⁵

¹ Denne forpligtelse er nedfældet i det europæiske charter for små virksomheder, der blev godkendt af stats- og regeringscheferne på Det Europæiske Råds møde i Santa Maria da Feira den 19. og 20. juni 2000 (bilag III til konklusionerne fra mødet).

² "At vælge at vokse: Viden, innovation og job i et sammenhængende samfund", KOM(2003)5 af 14.1.2003.

³ KOM(2003) 21 af 21.1.2003.

⁴ SEK(2003) 57 af 21.1.2003.

⁵ SEK(2003) 58 af 21.1.2003.

- "Repræsentanten for små og mellemstore virksomheder: en aktiv formidler mellem Kommissionen og SMV'er"⁶

De fleste tiltag med henblik på at forbedre SMV-klimaet er medlemsstaternes ansvar. I denne sammenhæng går meget af Kommissionens arbejde ud på at hjælpe medlemsstaterne med at forbedre deres resultater gennem den såkaldte åbne koordineringsmetode, som igen er et svar på en anmodning fra Det Europæiske Råd i Lissabon.

1. Europa skal være mere lydhør over for små virksomheder

Langt størsteparten af virksomhederne i Europa er små virksomheder. Det er grunden til, at medlemsstaterne har forpligtet sig til at "tænke småt først". En af vanskelighederne i den forbindelse er imidlertid, at små virksomheder og deres ansatte ikke altid er gode til at gøre opmærksom på deres problemer. De føler måske, at de har mere presserende gøremål end at tale med myndighederne. Det betyder, at små og mellemstore virksomheder i hele EU kun i ringe omfang høres i forbindelse med politikudformning og lovgivning.

Rapporten om gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder viser, at nogle medlemsstater imidlertid har en række forskellige formidlingskanaler, hvormed de når ud til de små virksomheder, og som er et eksempel til efterfølgelse. Small Business Council i Det Forenede Kongerige arrangerer f.eks. høringer med små virksomheder i hele landet og repræsenterer de små virksomheder over for regeringen. Formanden deltager i ministermøder og forelægger årlige politikanbefalinger for regeringen. De danske myndigheder hører for deres vedkommende hvert år over 1 000 repræsentative virksomheder angående administrative byrder. I Sverige har man udviklet en ny metode til måling af administrative byrder, og i Finland deltager repræsentanter for erhvervslivet i arbejdsgrupper, der udarbejder lovgivning. Erhvervsorganisationer i lande som Tyskland og Østrig høres regelmæssigt vedrørende udkast til lovgivning.

På den anden side er der stadig mange lande, som ikke giver de små virksomheder mulighed for at udtrykke deres interesser og problemer. Der skal hurtigst muligt gøres en større indsats for at lade de små virksomheder komme til orde.

Behovet herfor vil være endnu større efter udvidelsen af EU. Af rapporten om gennemførelsen af charteret i kandidatlandene fremgår det, at adskillige af disse stadig mangler at indføre midler til inddragelse af erhvervslivets repræsentanter i politikudformning og lovgivning. Tilbagemeldinger fra erhvervskredse skal gøre det muligt at sikre sig, at nye foranstaltninger til fremme af iværksætterånden går i den rigtige retning lige fra starten.

Erhvervsorganisationer, især dem, der repræsenterer små og mellemstore virksomheder, spiller også en rolle for, at disse virksomheders interesser i højere grad bliver repræsenteret. Medlemmerne bør erkende deres interesse heri og støtte deres organisationer.

Kommissionens repræsentant for små og mellemstore virksomheder (SMV), der blev udpeget i Generaldirektoratet for Erhvervspolitik for godt et år siden, har som en af sine vigtigste opgaver at lytte til de små virksomheder og tage hensyn til deres problemer i forbindelse med de forskellige EU-politikker. SMV-repræsentanten optræder som formidler mellem repræsentanter for SMV'er og Kommissionens tjenestegrene med henblik på at sikre, at der tages hensyn til SMV'ers behov i forbindelse med EU's politikker og initiativer. SMV-repræsentanten kan udfylde en vigtig funktion med hensyn til at øge kendskabet til SMV-

⁶ SEK(2003) 60 af 21.1.2003.

spørgsmål i Kommissionen, ved at tilskynde til dialog med erhvervsorganisationer og fremme "tænk småt først"-princippet.

2. Medlemsstaterne er blevet bedre til at udveksle god praksis

Når det drejer sig om at lytte til de små virksomheder, kan man uden tvivl lære meget af vellykkede løsninger. Det sker allerede på andre områder, som det fremgår af rapporten om gennemførelsen af charteret. Et stadig større antal medlemsstater lader sig påvirke af andre landes idéer i forbindelse med udformningen af deres nationale politikforanstaltninger. Dette er et reelt fremskridt, der imødekommer konklusionerne fra Det Europæiske Råd i Barcelona.

Danmark har f.eks. oprettet et websted til online registrering af virksomheder, som delvist er inspireret af resultaterne af et EU-projekt. Sverige har indført en lånegarantiordning for SMV'er baseret på praksis udviklet i Nederlandene og Finland. Belgien har taget ved lære af Danmarks, Frankrigs, Nederlandenes og Østrigs erfaringer i forbindelse med udformningen af sin klyngepolitik⁷.

Kommissionen har sat skub i processen med at lære af god praksis, og det er nu begyndt at bære frugt. Kandidatlandene deltager også. Nogle af deres innovative foranstaltninger kan tjene til inspiration for medlemsstaterne.

Men selv om medlemsstaterne nu lærer af hinanden, giver det fortsat uensartede resultater i de forskellige EU-lande. For eksempel er det i nogle medlemsstater såsom Danmark og Østrig allerede muligt at registrere en virksomhed online⁸; det vil inden længe være muligt i Sverige, og der er planer herom i Spanien og Frankrig. I andre medlemsstater kæmper man dog fortsat med langvarige og komplekse procedurer for virksomhedsetablering. Nogle medlemsstater giver små virksomheder mulighed for at ordne samtlige formaliteter online, mens andre kun lige er gået i gang med at stille formularer til rådighed elektronisk.

Der er en risiko for, at de bedste bliver bedre, og at de, der klarer sig dårligst, ikke gør fremskridt. Der er desuden et klart behov for, at kandidatlandene indhenter deres efterslæb i forhold til de førende lande i EU. Der skal udveksles god praksis i større omfang. Det er den eneste vej til udgligning af forskellene i resultaterne, især i et udvidet Europa.

3. Uddannelsens betydning for iværksættervirksomhed

Forholdsvist mange mennesker i EU svarer negativt på spørgsmålet om, hvorvidt de gerne vil være iværksætter. Tilbøjeligheden til iværksættervirksomhed⁹ er fortsat ret ringe i EU sammenlignet med USA. Dog er der i nogle medlemsstater såsom Grækenland, Portugal og Spanien en større tilbøjelighed til iværksættervirksomhed end i USA, og i Italien er denne tilbøjelighed lige så stor som i USA. Herudover skal mennesker, der arbejder i små og mellemstore virksomheder, have adgang til passende uddannelsesmuligheder for at kunne holde deres færdigheder og kompetencer ajour. Medlemsstaterne er derfor i stadig højere grad

⁷ Disse foranstaltninger er omhandlet i medlemsstaternes rapporter fra 2002 om charteret, der findes på http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter2003.htm.

⁸ Kilde: Medlemsstaternes rapporter om charteret.

⁹ I 2001 lå tilbøjeligheden til iværksættervirksomhed i EU 11 procentpoint under tilbøjeligheden i USA (48 % ville gerne være selvstændige erhvervsdrivende mod 59 % i USA). I Grækenland (68 %), Portugal (63 %) og Spanien (60 %) var tilbøjeligheden større end i USA, og i Italien lå den på samme niveau (59 %). Kilde: Flash Eurobarometer 107 (2001): Entrepreneurship, der er en undersøgelse foretaget af EOS Gallup Europe for Europa-Kommissionens Generaldirektorat for Erhvervspolitik (http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/survey/eurobarometer83.htm).

opmærksomme på at fremme iværksætterånden gennem uddannelse og imødekommer hermed ønskerne hos mange europæere, der gerne vil lære, hvordan man opretter eller overtager en virksomhed.

Charter-rapporten viser, at f.eks. Belgien i øjeblikket udvikler rammeprogrammer til støtte for iværksætterinitiativer og en positiv holdning til iværksættervirksomhed¹⁰. Generelt er der en voksende bevidsthed om, at iværksætterånd er en holdning og et livsvalg, der skal stimuleres og undervises i fra en ung alder. Selvmotivation, kreativitet og evnen til at takle risici er egenskaber, der kan udvikles gradvist gennem uddannelse fra en ung alder.

For et år siden var kun to medlemsstater gået i gang med at fremme iværksætterholdninger såsom initiativ og motivation på det primære uddannelsesstrin. I dag er næsten en tredjedel af medlemsstaterne¹¹ i færd med at gennemføre initiativer med det formål, og der er mere på bedding. Der er igangsat en række nye foranstaltninger rettet mod det sekundære uddannelsesstrin. For eksempel har Irland, Luxembourg og Det Forenede Kongerige projekter, der bringer elever direkte i kontakt med iværksættere, enten ved at iværksætterne aflægger besøg på skoler, eller ved at eleverne aflægger besøg i virksomheder¹². I nogle medlemsstater, herunder Grækenland, undervises elever på sekundærtrinnet i iværksættervirksomhed. I mindst halvdelen af medlemsstaterne kan elever på sekundærtrinnet lære, hvordan man opretter og udvikler en virksomhed. Nederlandene er særlig engageret i denne opgave¹³. I en række medlemsstaters politikker interesserer man sig også i stigende grad for at øge underviseres viden om iværksættervirksomhed.

Dette fører alt sammen i den rigtige retning af et mere iværksætterorienteret Europa. Men selv om der sker lovende fremskridt, vil virkningerne af initiativerne på uddannelsesområdet først kunne mærkes på mere eller mindre lang sigt.

4. Udvikling af en iværksætterkultur i kandidatlandene

For kandidatlandene består hovedudfordringen i at skabe en iværksætterkultur. Ud over, at de skal gennemføre gældende fællesskabsret, har kandidatlandene brug for konkurrencedygtige virksomheder¹⁴ og et gunstigt erhvervsklima for at kunne udnytte fordelene ved det indre marked.

Specielt i kandidatlandene begynder fremme af en iværksætterholdning med uddannelse. Rapporten om gennemførelsen af charteret i kandidatlandene viser, at det ser lovende ud. Undervisning i iværksættervirksomhed og forretningskompetencer er blevet en del af læseplanerne på det sekundære undervisningsstrin i tæt ved halvdelen af kandidatlandene¹⁵. Alle kandidatlandene har desuden en række forskellige uddannelsesprogrammer til forbedring

¹⁰ Kilde: Belgiens rapport fra 2002 om charteret.

¹¹ Disse lande er Irland, Sverige, Finland og Det Forenede Kongerige. Norge gennemfører også sådanne foranstaltninger.

¹² Se rapporten om gennemførelsen af det europæiske charter for små virksomheder, KOM(2003) 21, og medlemsstaternes nationale rapporter, der findes på http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/charter2003.htm.

¹³ I Belgien, Tyskland, Spanien, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Østrig og Norge kan elever lære at oprette en minivirksomhed.

¹⁴ I henhold til en undersøgelse vedrørende antallet af personer, der medvirker ved etableringen af en virksomhed, er mønsteret i de undersøgte kandidatlande under ét ikke forskelligt fra mønsteret i EU-medlemsstaterne. Global Entrepreneurship Monitor, 2002 Executive Report Reynolds, Bygrave, Autio, Cox and Hay.

¹⁵ Iværksættervirksomhed indgår i læseplanerne i Polen, Ungarn, Letland, Litauen og Rumænien.

af forretningskompetencer. Uddannelsesprogrammer for små virksomheder i f.eks. Estland og Litauen er blevet integreret i en bredere sammenhæng med livslang læring. Men der er langt igen til en fuldstændig strategi for iværksætterorienteret uddannelse på alle niveauer.

Der er også behov for en mentalitetsændring hos de offentlige myndigheder for at tilvejebringe et gunstigt klima for etablering, udvikling og overdragelse af virksomheder. Kandidatlandene er derfor gået i gang med at reducere bureaukratiet. Nogle af dem¹⁶ har nedbragt de administrative omkostninger og den tid, det tager at oprette en ny virksomhed, i et sådant omfang, at de befinder sig på samme niveau som de EU-lande, der klarer sig bedst. Der er oprettet kvikskranks for at reducere de administrative byrder, og konkurslovgivningen er blevet forbedret i adskillige lande.

For at reducere bureaukratiet yderligere for små virksomheder er nogle kandidatlande¹⁷ begyndt at tilbyde oplysninger og tjenester på internet. Interaktiv anvendelse af elektroniske kommunikationsværktøjer er blevet fremmet således, at iværksættere i Slovakiet, Malta, Letland og Litauen kan indlevere selvangivelser og andre officielle dokumenter elektronisk.

På andre områder ser det mindre lovende ud. Det er fortsat vanskeligt for SMV'er at få adgang til finansiering, selv om mange kandidatlande anvender skattemæssige foranstaltninger til at øge SMV'ers finansielle kapacitet. Litauen har f.eks. indført en lavere grundlæggende skattesats for mikrovirksomheder end for større virksomheder samt andre lempelser i form af fritagelser og momsnedsættelser¹⁸. Hertil kommer, at innovations- og teknologipotentialet endnu ikke udnyttes tilstrækkeligt. Der mangler stadig sammenhængende nationale strategier, eller disse er for nye til at have haft nogen reel betydning.

5. SMV'er skal have førsteprioritet i alle EU's politikker

Da den europæiske økonomi er baseret på SMV'er, har næsten alle EU's politikker en SMV-dimension. SMV'ers særlige behov og problemer er indarbejdet i de fleste EU-politikker og -programmer, som det fremgår af rapporten om Den Europæiske Unions foranstaltninger til fordel for SMV'er.

For eksempel afsætter strukturfondene ca. 16 mia. EUR¹⁹ til projekter for SMV'er i perioden 2000-2006. Ca. en tredjedel af denne EU-støtte til SMV'er er bestemt til rådgivningstjenester og fælles tjenester for virksomheder såsom væksthuse, netværk og virksomhedsklynger. Denne EU-støtte udløser endvidere store supplerende støttebeløb fra nationale fonde.

Det flerårige program til fremme af initiativ og iværksætterånd, navnlig for små og mellemstore virksomheder²⁰, og dets finansielle instrumenter er også beregnet til at forbedre erhvervsklimaet for små og mellemstore virksomheder.

¹⁶ Det gælder især Malta, men også Cypern, Letland, Litauen og Rumænien.

¹⁷ Herunder Den Tjekkiske Republik, Bulgarien, Estland og Tyrkiet.

¹⁸ Kilde: Litauens rapport om gennemførelsen af charteret, der findes på http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/enlargement/charter_ccs_2003.htm.

¹⁹ Dette svarer til ca. 11 % af strukturfondenes samlede budget. Kilde: "Udvikling af et europæisk iværksættersamfund - Unionens foranstaltninger til fordel for de små og mellemstore virksomheder (SMV'er)", SEK(2003) 58.

²⁰ Rådets beslutning 2000/819/EF af 20. december 2000 om et flerårigt program til fremme af initiativ og iværksætterånd, navnlig for små og mellemstore virksomheder (SMV) (2001-2005), EFT L 333 af 29.12.2000, s. 84.

I kandidatlandene er førtiltrædelsesstøtten i stadig højere grad blevet anvendt til at støtte små og mellemstore virksomheder. Det viser kandidatlandenes vilje til at anvende de disponible midler til at gennemføre det europæiske charter for små virksomheder. Efter udvidelsen vil strukturfondene spille en vigtig rolle i opfyldelsen af de forpligtelser, der er indgået i charteret.

SMV'er er også et vigtigt mål for det sjette rammeprogram for forskning og teknologisk udvikling. For perioden 2002-2006 er næsten 2,2 mia. EUR blevet afsat til at støtte SMV'ers forsknings- og innovationsindsats, hvilket utvivlsomt gør det sjette rammeprogram til et af de mest omfattende støtteinstrumenter for SMV'ers forskning i verden. SMV'er nyder også godt af Life-programmet, det finansielle instrument for miljøet, der i 2002 betalte 28 mio. EUR til projekter, hvori SMV'er deltog, og af EF-miljømærkeordningen, hvor 80 % af de deltagende virksomheder er SMV'er²¹.

SMV-repræsentanten har også en vigtig funktion at udfylde med hensyn til forbedring af SMV'ers adgang til information og EU-programmer og den videre udvikling af en horisontal og samordnet strategi for SMV-spørgsmål.

Vejen frem

SMV-pakken indgår i en bredere politisk strategi i retning af at opfylde Lissabon-målet og giver stof til det kommende forårs Europæiske Råd²².

Det går nok i den rigtige retning for erhvervslivets Europa, men der skal sættes mere fart på, hvis EU skal kunne opfylde Lissabon-målet om inden 2010 at gøre Europa til den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden med flere og bedre job og større social samhørighed.

Et af de områder, hvor der især er brug for fremskridt, er fremme af iværksætterånden. Kommissionen har derfor gennem sin grønbog om en iværksætterkultur i Europa igangsat en offentlig debat om, hvordan man yderligere kan fremme iværksætterånden. Baseret på fremskridtsanalysen i erhvervslivets Europa, som også omfatter SMV-pakken, rejser denne grønbog væsentlige spørgsmål om, hvordan man udklækker flere iværksættere, og hvordan man sørger for, at flere europæiske virksomheder oplever vækst.

Hvis Europa kan skabe et klima med konstante forbedringer for sine små virksomheder samt stimulere og udnytte sit iværksætterpotentiale, vil dets fremtidige konkurrenceevne i langt højere grad være sikret.

²¹ Kilde: "Udvikling af et europæisk iværksættersamfund - Unionens foranstaltninger til fordel for de små og mellemstore virksomheder (SMV'er)", SEK(2003) 58.

²² Det europæiske charter om små virksomheder forpligter Kommissionen til hvert år at aflægge rapport til forårets Europæiske Råd.